

**Vidéktudományok
.....vidékfejlesztés.....**

elvek és gyakorlat

Dr. Csatári Bálint, geográfus,

az MNVH elnöke

Lajosmizse, 2011.június 14.

Alcím:

Három a magyar igazság

+ egy a ráadás.

1. Alföld program

2. Dél-Alföld koncepció és program

3. Tisza vidék program

+ Homokhátság (és tanya) program

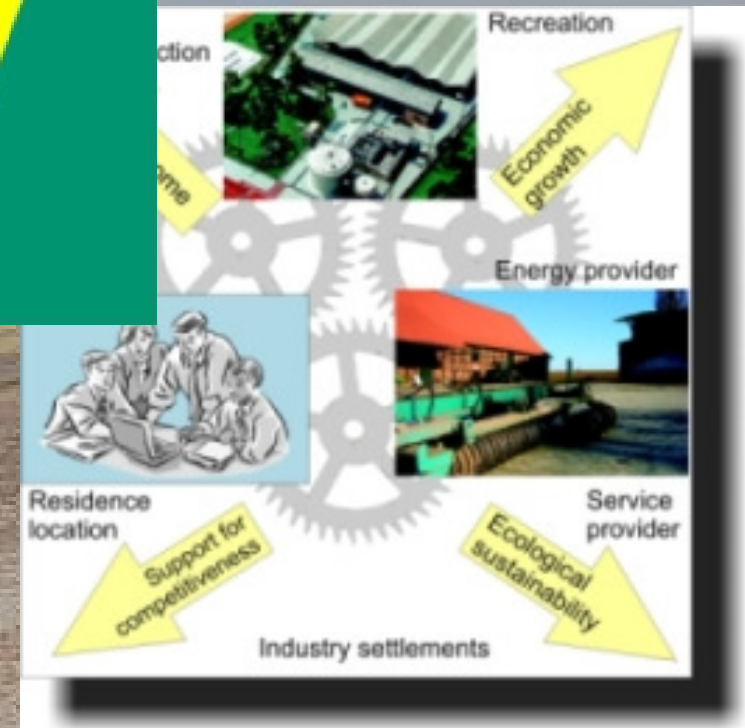
Vázlat

- **Honnan induljunk?**
  - a sikeres példákból, tapasztalatokból ?
  - a vidék-tudományokból ?
  - a szükségszerűen változó igényű vidék-tudáskészletből ?
- **Koncentráljunk bizonyos kiemelt problémákra!**
  - (I.) koncepció (II.) stratégia (III.) programozás
  - térbeliség
  - tudományos alapok, szakember-ellátottság
  - intézményrendszer és hálózat
- **Az újjászerveződő Magyar Nemzeti Vidékhálózat lehetőségei☺**

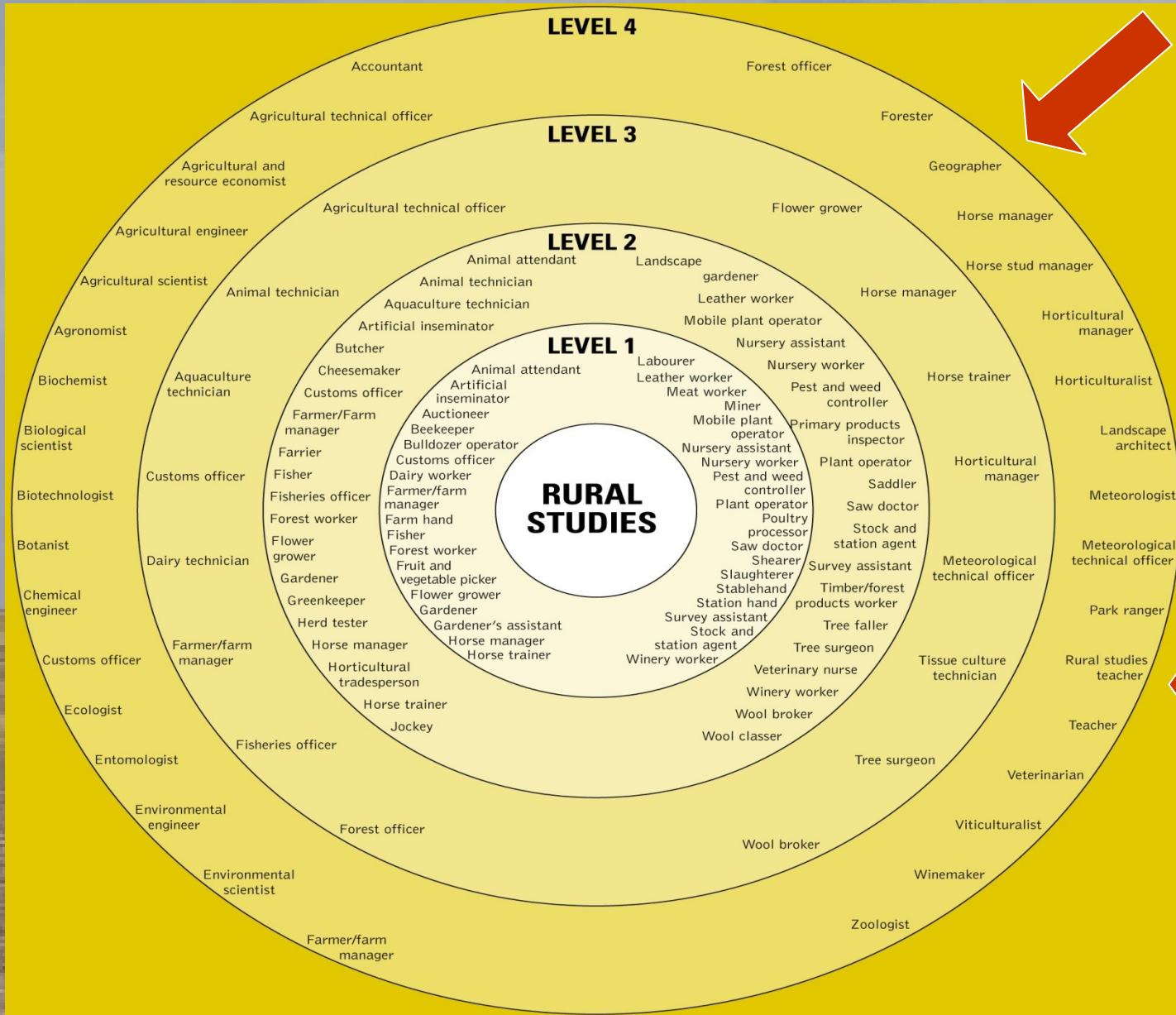
A világban ma már „a vidék- tudományok” sok szempontú gazdasági szerte működik

Értékelés
Változások
Részvétel
Támogatáspolitikák

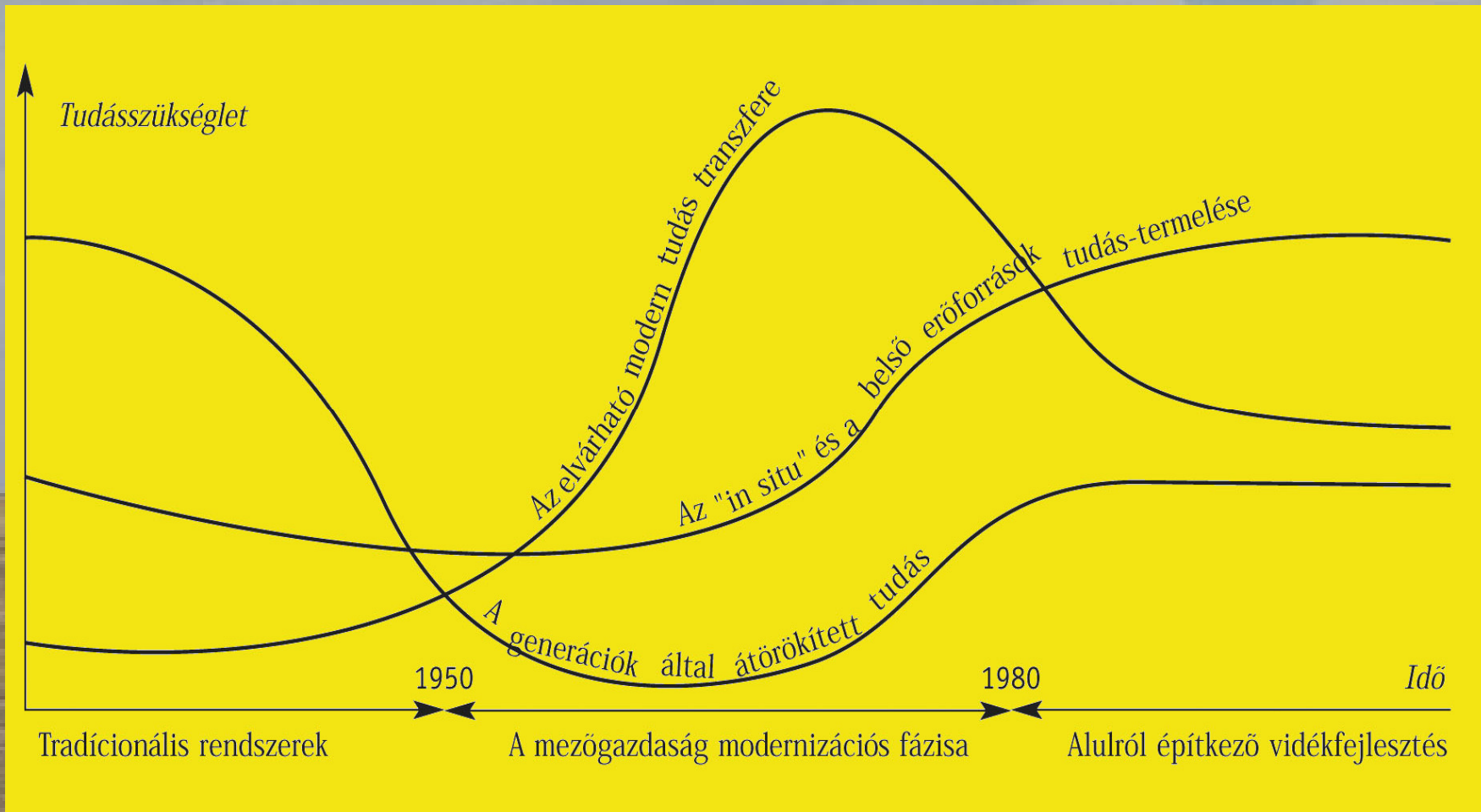
Versenyképesség
Fenntarthatóság
Ökológiai egyensúly
Rekreáció

A vidéket fejlesztő közösség tudáskészletének építői és használói

Kétségtelen: Új tudás kell!

A jelenlegi EU KAP stratégia..... és a mi kérdőjelünk (!!!!!!!)

Internal
consistency/other
EU level
strategies

Complementarity
with other
Community
instruments

CSG

NSP

EU priorities:

- Knowledge transfer/priority investment sectors
- Biodiversity/water/climate change
- Creation employment opportunities
- Governance/endogenous development potential

+

National priorities

?

Vidékeink regionálisan különböző beavatkozást, fejlesztést igényelnek!

A területfejlesztés és a vidékfejlesztés érdemi összehangolása nélkül nem lesz eredményes egyik tevékenység sem.

EGYMÁSRA ÉPÜLŐ TERVEZÉSI ÉS FEJLESZTÉSI RENDSZEREK

- **Terület- és településrendezés (táj-, tanya-, falu, és kisváros-tervezés)**
- **Térségi, megyei, regionális „komplex” tervezés**
- **Különböző időtávú fejlesztési stratégiák és koncepciók**
- **Programozás**
- **Hazai és EU pályázatok (ma csak ez van☹ igazán)**

„Vidékeink” tértípusai

I. - Pólus városok és vidékeik

II. - Középvárosok és vidékeik

III. - Kisvárosok, a vidék kulcstelepülései

III. a. - Az átalakuló vidékies mezővárosok az Alföldön

α - aprófalvas vidékeink

β - tanyás vidékeink

A - környezetileg érzékeny vidék

B - mezőgazdasági vidék

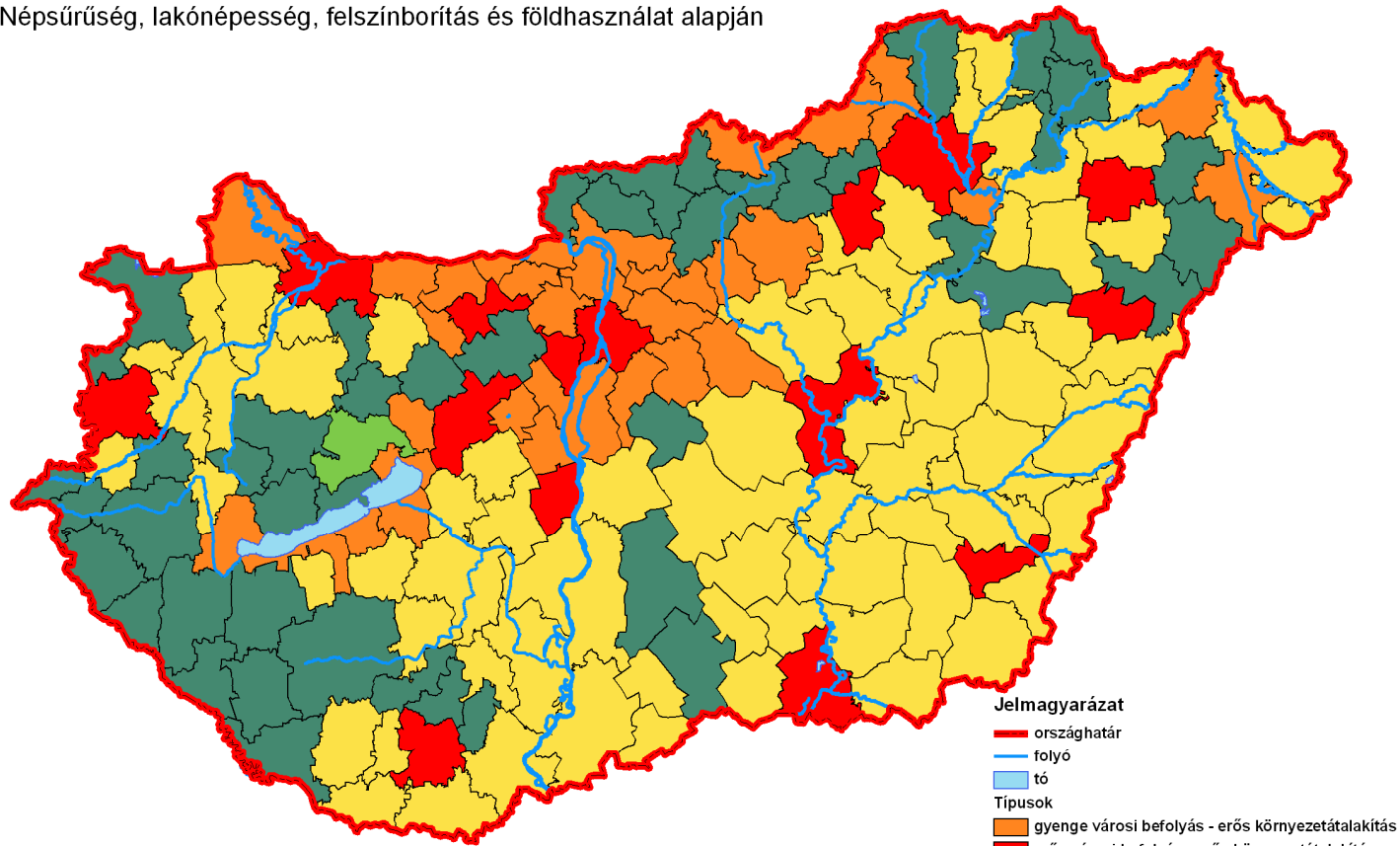
C - rekreációs vidék

- **fejlett vidék**
- **felzárkózó vidék**
- **elmaradott vidék**

Vidékeink

Térségtípusok

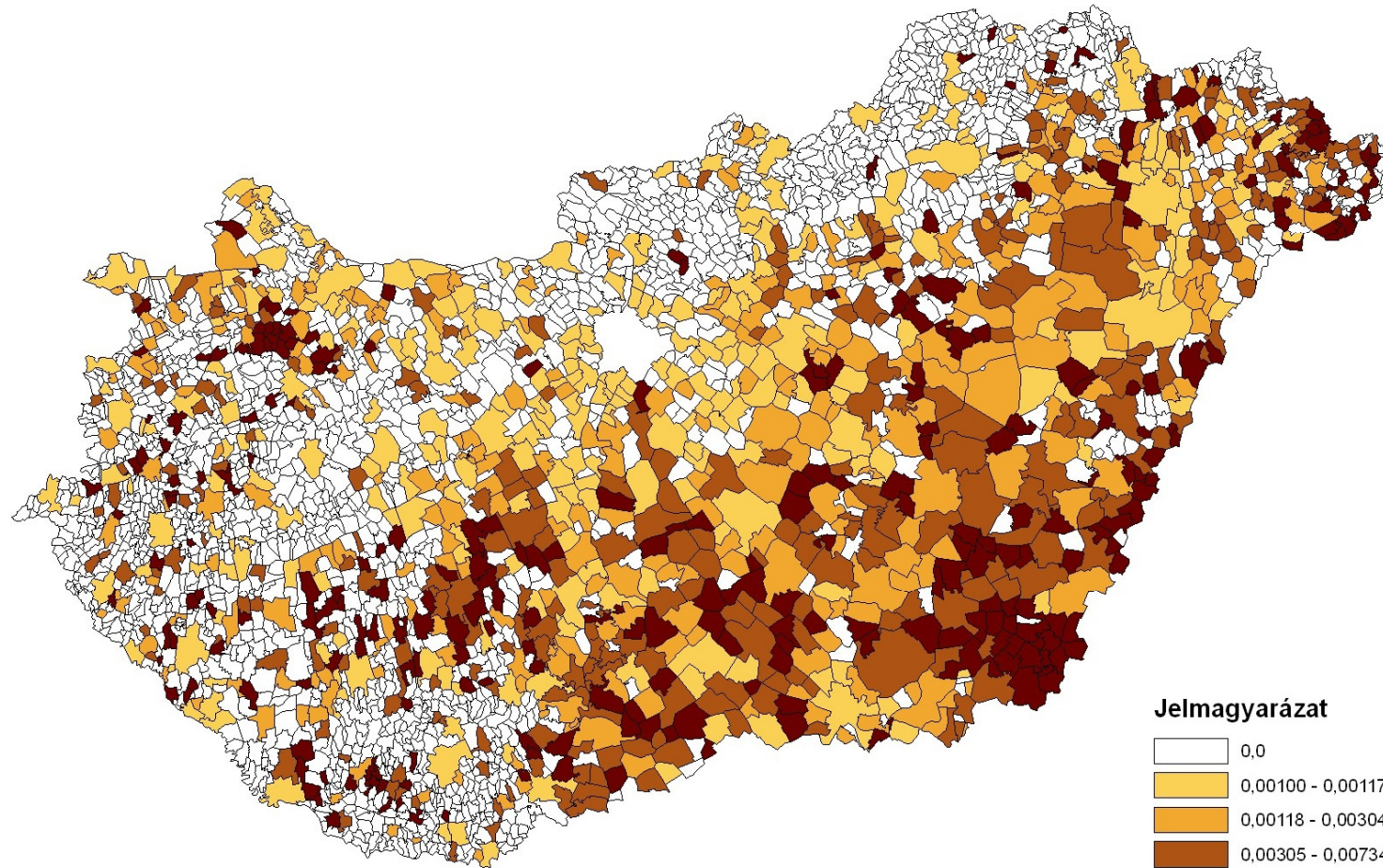
Népsűrűség, lakónépeség, felszínborítás és földhasználat alapján

© MTA RKK Alföldi Tudományos Intézet, 2006.

A „mezőgazdaság” szerepe

*A mg. kistermelésből származó jövedelem aránya az összes belföldi jövedelemből 2007-ben (TEIR-APEH)
(Bp. adatai nélkül)*

Jelmagyarázat

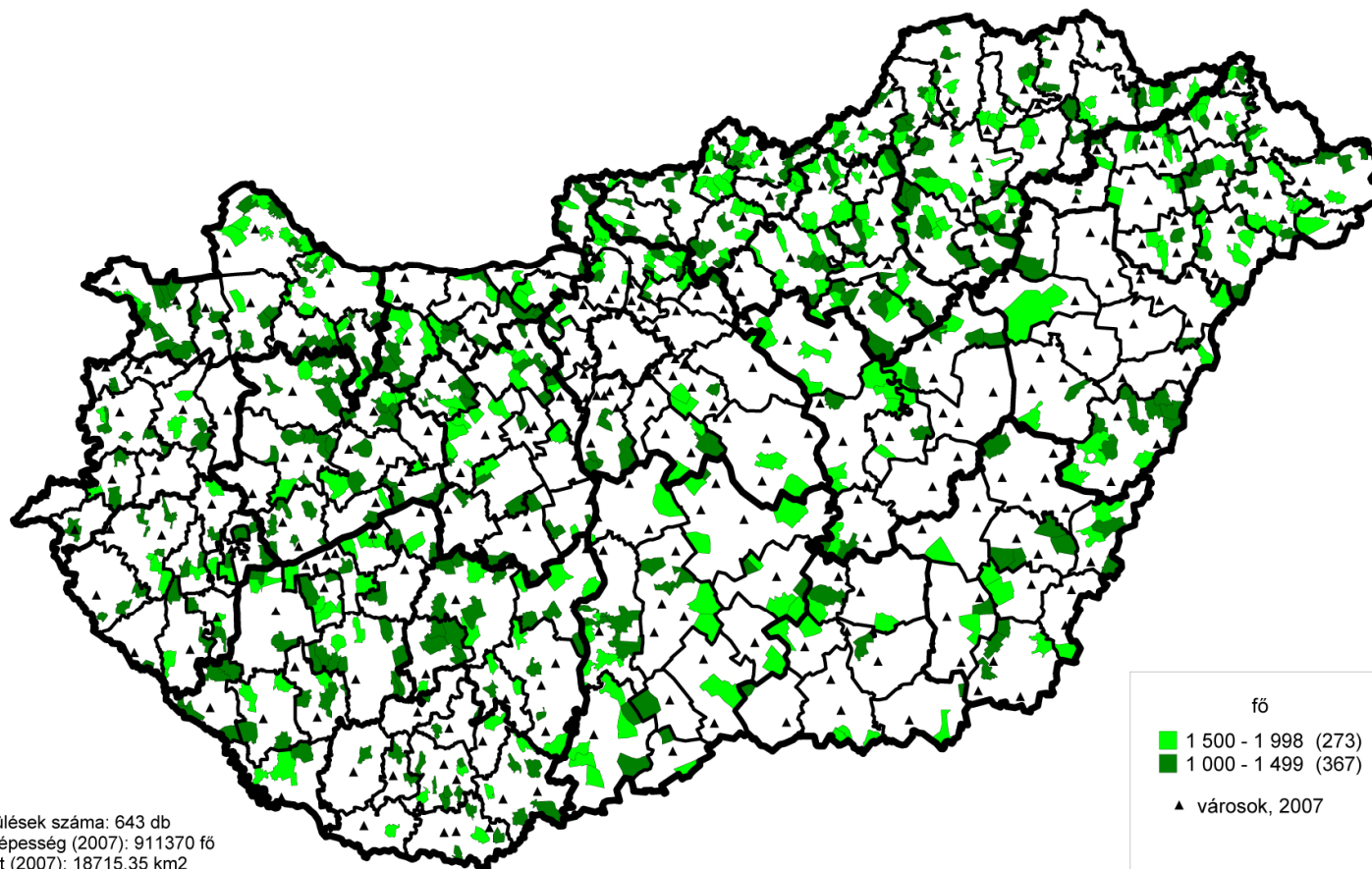
□	0,0
□	0,00100 - 0,00117
□	0,00118 - 0,00304
□	0,00305 - 0,00734
□	0,00735 - 0,164

A „határozottan” gettósodó települések

Tóth Krisztina nyomán

a munkanélküliség, alulképzettség, sok gyermek és az „új” önkormányzatiság

A lakónépesség száma az 1000-1999 fő közötti népességű magyarországi településeken, 2007

Az „első” - „a tér” - vizsgálati szempont két

konklúziója és a NVS:

Idézet 1: „A szűk ágazati szemlélet helyett a szakmai célok, szempontok, szabály- és intézményrendszerek összehangolására van szükség, különösen az agrárium, a környezet- és természetvédelem, a vízügy valamint a térségi fejlesztés terén.”

Javaslat: nem „terén”, hanem „között”, s mind országos, mind térségi szinten egyaránt szükséges az „összehangolás”.

Idézet 2. „A vidékfejlesztés területi szervezeti rendszerét – összhangban a közigazgatás és a területfejlesztés rendszerével – a helyi közösségek, a vidék tényleges fejlesztési igényeinek szolgálatába állítjuk.”

Javaslat: konkrétabban kellene szólni a vidékfejlesztés területi szervezeti és tervezési-fejlesztési rendszeréről egyaránt.

Vidékeink folyamatos és nívós kutatást igényelnek!

(P. Cloke: Magyarország 1990)

Tekintetbe véve azt a tényt, hogy a települések között óriási különbségek lesznek mind a helyi adó forrásait — s így a helyi intézmények működtetési színvonalát — illetően, mind a magántőkére gyakorolt vonzerejük tekintetében (új vállalkozások, építkezések stb.), szükségesnek látszik egy olyan szerv létrehozása, amely a helyi önkormányzatokat magasabb szinten működtetné, amelynek jogában áll az egyes közösségek alapszükségleti szintjét meghatározni és a forrásokat ennek érdekében átcsoportosítani. Enélkül az erőforrásaik kama- toztatásából vagyona szert tevő települések meggazdagszanak, míg az erőforrásokkal rosszabbul ellátottak saját szükségleteiket sem tudják kielégíteni. Ez fokozná a rurális térségek deprivációját.

A helyi önkormányzat számára nélkülözhetetlen egy jól képzett szakemberekből álló tervezőgárda. Feladatuk olyan elfogulatlan módszerek kidolgozása lenne, amely egyszerre érvényesítené a térbeli és a társadalmi esélyegyenlőséget. A tervezőknek demokratikusan felelősségre vonhatóknak kellene lenniük, de hatáskörük révén felül kell hogy tudjanak emelkedni a helyi politikai küzdelmeken az átfogóbb feladatok végrehajtása, az általánosabb célok érdekében. A tervezés szükségessége mellett elengedhetetlen, hogy a helyi önkormányzat a környezetében lezajló változásokról részletes, hitelesen megkutatott információkkal rendelkezzen. Az elméleti kutatóknak nem csupán az alapfeltételeket kell megkapniuk a rurális térségek átalakulásával kapcsolatos változások magyarázatához; megbízást kell hogy kapjanak az ezzel összefüggő szociális, gazdasági és kulturális problémák új megoldási lehetőségeinek és az ezt kivitelezni képes mechanizmusok kidolgozására is. Más szóval, a rurális térségek kutatása egyszerre kell hogy előremutató és leíró jellegű, a jövőt és a múltat egyaránt vizsgáló legyen, kitzűzött céljaiért elkötelezetten küzdjön, de az érintettek érdekeit tekintve technikailag maradjon elfogulatlan.

A második vizsgálati szempont a NVS-ben: szellemi – tudományos alapok

A program neve: „K+F infrastruktúra rekonstrukció program”
(nem igazán jó név!!!)

Idézet 1: „Magyarországon az agrár- és környezetügyi kutatás-fejlesztési tevékenységet végző, mintegy negyven kutató-intézet több felügyeleti szerv irányítása alatt működik.”

Javaslat: magas szintű MTA koordináció, virtuális (hálózati) intézetek szervezése, PhD iskolák erőteljes koordinációja, stb.

Idézet 2: „Magyarországon a kutatók és a kutató-fejlesztők száma általánosan elmarad az EU tagállamoktól. Mindezt a kutatóintézeti létszámleépítések, egyes kutatóintézetek megszüntetése, a jövedelmi viszonyok változása miatti pályaelhagyás, az “agyelszívás” ” és a kedvezőtlen hazai pályázati lehetőségek idézték elő.”

„A VM fenntartású intézmények mellett az akadémiai, valamint az egyetemi, főiskolai kutató helyek fejlesztése **IS** szükséges.”

Javaslat: országos koordináció, téma-speciálizáció és horizontális összefogás, inter- és multidiszciplináris tájintézetek....

és hogyan állunk a szakember ellátottsággal??

A dokumentumban csak háromszor fordul elő az értelmiség és kétszer a szakember kifejezés !!!

Utoljára a 80. utolsó oldal, utolsó 17. lábjegyzetében,

Idézet „Ehhez ma már a közösségek belső regeneráló erején túl külső segítségre, segítő szolgálatra, akkreditált fogyasztó-védelmi, közösség-szervezési, környezet- és tájgazdálkodási képesben részesített szakemberre is szükség lehet.”

Javaslat: szükséges sokszakmás vidékfejlesztési szakember-ellátottsággal foglalkoznunk

Példa, idézet: A 123/2009. (IX. 17.) FVM rendeletből, 126. pont: Területfejlesztési és vidékfejlesztési feladatok Az I. besorolási osztályban: egyetemi szintű jogász, szociológus, földrajztanár vagy geográfus szakképzettség; egyetemi vagy főiskolai szintű agrár- (ezen belül környezetgazdálkodási agrármérnök), közgazdasági vagy műszaki felsőoktatásban szerzett szakképzettség; főiskolai szintű településmérnök (városgazdasági) vagy államigazgatási és szociális igazgatási szakképzettség.

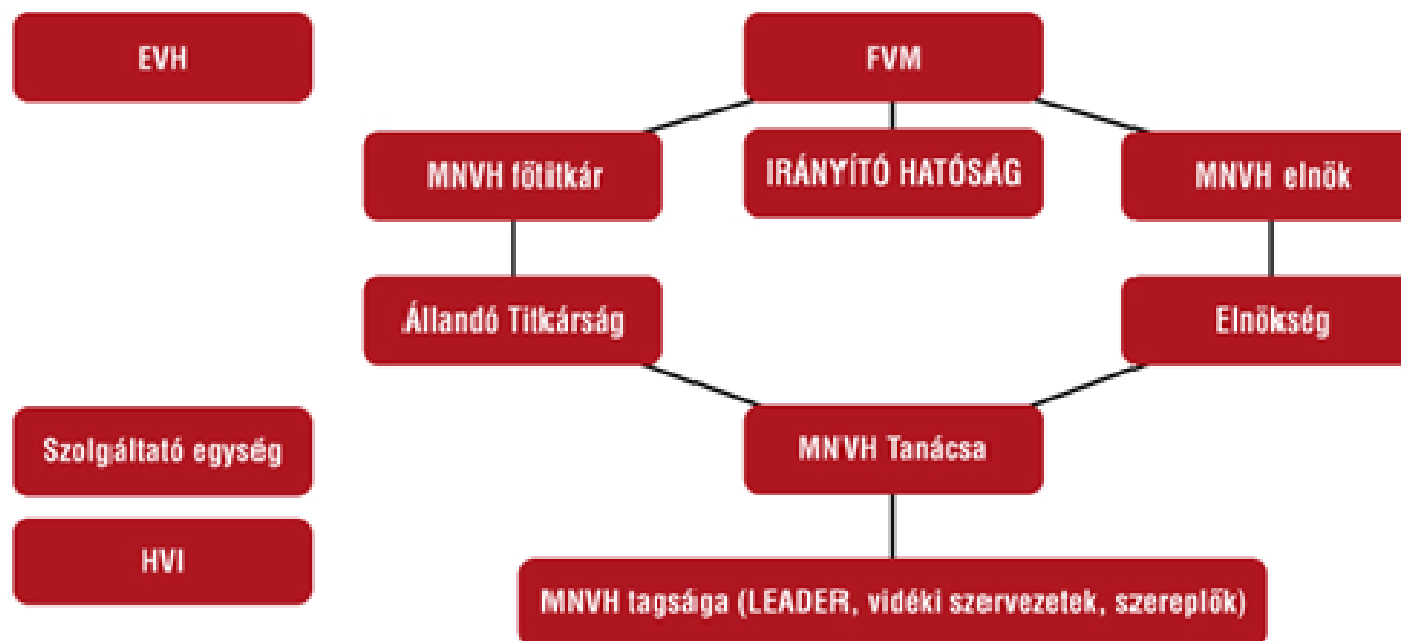
Megjegyzés: a Budapesti Corvinus Egyetem Kertészettudományi Karán Vidékfejlesztési menedzsment és marketing szakmérnök képzésen részt vevő nem helyezkedhet el LEADER HACS munkaszervezetében...

Javaslat: bízzák ennek a dolognak a teljes értékű újragondolását (mit kell tudnia, milyennek kell lennie egy professzionális magyar vidékfejlesztőnek?) és egy korszerű tudású szakemberekből álló, hálózati módon összekapcsolt, modern intézményrendszer kiépítését, működtetését a Magyar Nemzeti Vidék Hálózatra!!!!

A harmadik szempont: a „hálózat”

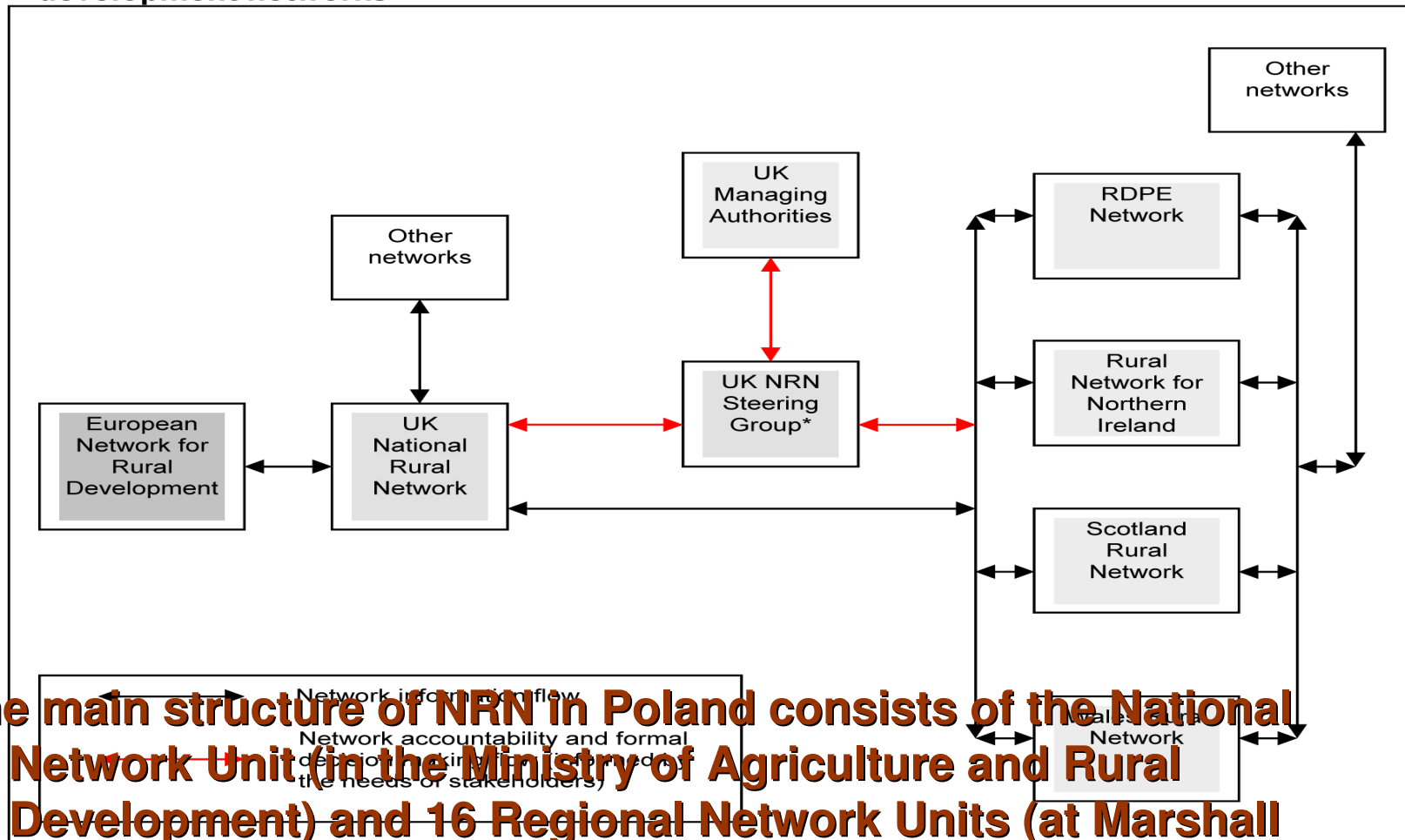
A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat szervezeti ábrája

UK NRN Organisational Structure

The UK NRN has been established on the basis that each of the four country networks is a fundamental constituent part of and feeds into this Network, see Fig. 1 below.

Fig. 1: An illustration of the working relationships between the European Network for Rural Development, the UK NRN, the four country networks and other rural development networks

The main structure of NRN in Poland consists of the National Network Unit (in the Ministry of Agriculture and Rural Development) and 16 Regional Network Units (at Marshall

Notes: * The Steering Group is made up of representatives from both the four UK Managing Offices and the 16 Regional Offices for the four UK countries.

Építsünk valódi hálózatokat!

Az MNVH lehetséges feladatai

- **A politika, a szakma és civil szféra közötti információáramlás megszervezése**
- **A vidékfejlesztéshez kapcsolódó jelentős témák, problémák folyamatos felvetése, vizsgálata, kutatásának kezdeményezése**
- **A jövőbeli vidékprogramokkal kapcsolatos véleményezés, tanácsadás, állásfoglalás**
- **Gondoskodás a tudáskészletről, a legjobb gyakorlatok terjesztése**
- **A Magyar Nemzeti Vidék Hálózatba regisztrált tagok szakmai összefogásának, párbeszédének és közös cselekvéseinek elősegítése az**

**EGY ALULRÓL ÉPÍTKEZŐ, INTEGRÁLT ÉS SIKERES
MAGYAR VIDÉKFEJLESZTÉS ÉRDEKÉBEN**

Az MNVH lehetséges hálózati csomópontjai

**FVM
VKSZI
MTA**

**EGYETEMEK, FŐISKOLÁK
REGIONÁLIS IRODÁK
MEGYEI AGRÁRKAMARÁK**

**LEADER HACS IRODÁK
IKSZT-K
KISTÉRSÉGFEJLESZTÉSI TÁRSULÁSOK**

**SZAKMAI TAGOZATOK
TEMATIKUS CSOPORTOK**

**„A tervezés minden, a terv
semmi.”**

???????

Eisenhower...

Köszönöm a figyelmet!